

Rondetafelgesprek Nederland-China: een nieuwe balans

Prof. Dr. Rob de Wijk
HCSS / Universiteit Leiden

China is een autocratisch, staatskapitalistisch land, waarin economie politiek is en dat zich wil ontwikkelen tot een supermacht. Met een dergelijk land dienen goede betrekkingen te worden onderhouden en handel te worden gedreven. Maar tevens dient te worden erkend dat dit land de door het Westen ontwikkelde liberale wereldorde in zijn voordeel wil ombuigen en dat dit Nederland zal schaden. De notitie *Nederland-China: een nieuwe balans* biedt een goede analyse van deze nieuwe geopolitieke realiteit, maar geeft een aantal oplossingsrichtingen die nog aan concreetheid ontberen.

Het Nederlandse buitenland- en veiligheidsbeleid moet vooral een antwoord vinden op de doelbewuste ondermijning van de (Europese) eenheid en onze vrijheid van handelen, bijvoorbeeld door het aangaan van strategische relaties. Dit begint met de erkenning dat machtspolitiek centraal in het buitenland- en veiligheidsbeleid moet staan. De machtspolitieke rol die Nederland kan spelen is beperkt en wordt vooral in EU-verband vormgegeven, maar is zeker niet insignificant.

Enkele voorbeelden:

- Het *Belt and Road Initiatief* (BRI) is een economisch project met een zeer duidelijk politieke component. Door het creëren van strategische afhankelijkheden wordt economische invloed vertaald in politieke invloed. Dit wordt versterkt door het 17+1 format. Beide initiatieven zijn mogelijk de grootste bedreiging voor de eenheid van de Europese Unie voor de komende jaren. Afgezien van het feit dat Nederland zijn relatie met China niet op deze manier moet institutionaliseren, dient Nederland er voor te pleiten dat de EU aan tafel zit bij onderhandelingen van de lidstaten in het kader van het BRI en het 17+1 format. Dit om de belangen van de overige EU-lidstaten te beschermen en af te dwingen dat de EU-regels worden nageleefd.
- Nauw verbonden aan het BRI is de *debt trap policy*: als een land zijn schulden aan China niet kan afbetalen kan China ter compensatie infrastructuur opeisen. Zo moest Sri Lanka een haven afstaan die nu voor militaire doeleinden wordt gebruikt. Als gevolg van de aanleg van een snelweg lijkt het jongste NAVO-lid Montenegro nu in een soortgelijke positie te komen. Het is niet ondenkbaar dat China zal aandringen op bijvoorbeeld de lease van (deel van) een haven. Gezien de toenemende militaire activiteiten van China, al dan niet gezamenlijk met Rusland in de Middellandse Zee betekent dit dat een militair bruggenhoofd in NAVO-gebied kan worden verkregen. Nederland dient in NAVO- en EU-kader vooraf uit te sluiten dat China als gevolg van het BRI geen concessies afdwingt waardoor het een fysieke, militaire presentie krijgt of anderszins de veiligheid van de lidstaten bedreigt.
- Het zelfde geldt voor investeringen, de *Foreign Direct Investments* (FDI), die de nationale veiligheid kunnen bedreigen. Met spoed dient Nederland een instrument voor FDI-screening te ontwikkelen, met inbegrip van het verkrijgen van inzicht van alle Chinese economische activiteiten. Hiertoe heeft ook de EU opgeroepen.
- 5G-aanbestedingen raken de nationale veiligheid direct. China wil de 5G infrastructuur mondiaal uitrollen. Daarbij speelt het BRI een sleutelrol. Ook wordt getracht van het BeiDou GPS systeem in de BRI-landen de standaard te maken. Hierdoor ontstaat een driedimensionale civiele infrastructuur voor toepassing in alle domeinen (land, zee, lucht en ruimte) die ook militair significant kan zijn. Indien Huawei en ZTE worden toegestaan 5G aan te leggen betekent dit dat China de toegang tot het netwerk controleert, omdat het steeds meer de technische standaarden van de infrastructuur bepaalt. Dit levert de Chinese industrie een bevoorrechte positie op ten aanzien van het leveren van apparaten die onderdeel zijn van het IoT of toepassingen zoals autonoom rijden. China ziet 5G daarom terecht als *game changer*. China als leider in de

technologische revolutie kan een belangrijk deel van de mondiale waardeketen naar zich toe trekken, de mondiale bevoorradingsketens gaan domineren en uiteindelijk de wereldorde vorm geven.

- Om de Nederlandse bevolking China-vriendelijk te maken probeert China kritische geluiden te dempen. Confuciusinstituten en de diaspora worden hiervoor actief ingezet. Nederland dient zich hiervan bewust te zijn en zo nodig maatregelen te treffen om de inmenging in binnenlandse aangelegenheden te verminderen of te verhinderen.
- Dit geldt ook voor de veiligheidsimplicaties die de aanwezigheid van Chinese bedrijven kunnen hebben. Het overgrote deel van de bedrijven kent een politieke cel en bedrijven steunen de Communistische Partij van China per definitie. Onder President Xi is dit sterker geworden. Daarbij komt dat bedrijven wettelijk verplicht zijn, op verzoek van de Communistische Partij om informatie te verzamelen. Nederland beschouwt dit terecht als spionage die volgens de Nederlandse inlichtingendiensten vooral gericht is op economische en politieke activiteiten. Nederland dient dit tegen te gaan.
- Dit geldt ook voor de cyberdreiging. Hiervoor geldt dat noodzakelijke beschermende maatregelen los van de Chinese dreiging staan.

De dreigingen beperken zich momenteel hoofdzakelijk tot ondermijnende beïnvloeding en zijn in beperkte mate militair. Dit sluit niet uit dat ooit een beroep op Nederland wordt gedaan om handelsroutes en militaire Sea Lines of Communication (SLOCS) te beschermen. Gezien de toenemende Chinese militaire activiteiten in de Middellandse Zee en zelfs de Oostzee, al dan niet in gezamenlijke oefeningen met Rusland, kan de dreiging zich ook dicht bij huis voordoen. Verzoeken door de Amerikanen om routes in de Indische Oceaan en bijvoorbeeld de Zuid Chinese Zee te beschermen kunnen niet worden uitgesloten. Een land als Nederland dat sterk afhankelijk is van veilige handelsroutes over zee dient zich op deze vragen voor te bereiden, zowel qua materieel als politiek.

Voor binnenlandse politiek geldt dat het punt van de ondermijnende beïnvloeding, waaraan ook Rusland zich schuldig maakt, een belangrijk aandachtspunt is bij het weerbaar maken van de bevolking. Het verdient aanbeveling om het Kabinet te verzoeken hiervoor een weerbaarheidsstrategie te ontwikkelen. Dit maakt tevens het buitenland- en veiligheidsbeleid van Nederland minder kwetsbaar.

Tot slot dient het bewust creëren van strategische afhankelijkheden een essentieel onderdeel van het buitenland- en veiligheidsbeleid te worden. Opmerkelijk is dat dit punt geen onderdeel is van de notitie. Nederland heeft een aantal troeven. Enkele voorbeelden:

- China heeft 20 procent van de wereldbevolking en slechts 9 procent van het bebouwbare land. De EU heeft een overschot aan landbouwgrond en kan zich richten op producten die exclusief voor de Chinese markt zijn. Melkpoeder is een goed voorbeeld. Nederland is uitstekend gepositioneerd om binnen de EU de geopolitieke dimensie van de landbouw op de kaart zetten. Dit kan onderdeel zijn van een breder beleid om het EU-landbouwbeleid op een andere leest te schoeien.
- Nederland heeft wereldklasse kennis op landbouwgebied. Deze kennis zou alleen op basis van reciprociteit, bijvoorbeeld in ruil voor markttoegang, mogen worden overgedragen. Dit vereist actieve overheidsbetrokkenheid. Ditzelfde geldt voor andersoortige kennis, bijvoorbeeld op het gebied van watermanagement.

Tot slot heeft Nederland goede relaties met landen in de Indo-Pacific en dient het de banden aan te halen met de lidstaten van het *Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership*. Nederland kan ook aandringen op een nauwere betrokkenheid van de EU bij Aziatische instituties, in het bijzonder de *East Asia Summit* (EAS). Het Nederlandse initiatief van een trilateraal overleg tussen Indonesië, Australië en Nederland van eind vorig jaar zou een vervolg moeten krijgen.